

Указания за използване на релационните таблици

Релационните таблици представляват електронен ресурс, чието предназначение е да улесни работата на студентите в подготовката им по дисциплините, свързани с новогръцката морфология, както и да послужи като основа за курсови и дипломни работи. Чрез подбора на примери със съответния новогръцки или български суфикс и преводните еквиваленти на съответните производни думи на другия език се постига обвързването на определени деривационни модели в единия език с деривационни модели в другия език. Ресурсите нямат претенция за изчерпателност, както по отношение на свойства на производните (тип лексикални основи, които се използват, семантика), така и по отношение на възможностите за предаване на даден деривационен суфикс от единия език с деривационен суфикс от другия език, тъй като преводните еквиваленти се подбират от създателите на ресурса и самият факт на подбора означава изключване на определени възможности.

Таблици на деривационните суфикси за образуване на съществителни

В таблиците са обобщени най-честотните новогръцки и съответно български деривационни суфикси. Включени са над 210 новогръцки деривационни суфикса за образуване на съществителни имена и над 130 български деривационни суфикса за образуване на съществителни имена. Новогръцките суфикси, с *критичен подбор*, са почерпани от помагалото на Вула Кица в помощ на учителите в гръцките училища (Κίτσα, Β. Λεξικό βοήθημα για την υποστήριξη των διδασκόντων την Ελληνική ως δεύτερη/ξένη γλώσσα. Β' μέρος. Παραγωγή, σύνθεση, δανεισμός. Θεσσαλονίκη, 2006, 21.11.2016, <<http://www.greek-language.gr/greekLang/files/document/word2text/lexil.pdf>>), а за подбора на българските суфикси е използвана т.нар. академична граматика (Грамматика на съвременния български книжовен език. Том II. Морфология. София: Издателство на българската академия на науките, 1983). Под критичен подбор по отношение на новогръцките суфикси имаме предвид отпадането на сегменти, които от гледна точка на новогръцкия език не представляват суфикси. Става въпрос за деривационни суфикси от други езици или пък за форманти, използвани в международната лексика, които се заемат в новогръцки заедно със съответните думи: -έτα (βεντέτα, βιντεοκασέτα, -ίνα (ασετυλίνα, ασπυρίνα), -ίνη (αδρεναλίνη, ζαχαρίνη), -όλη (αιθανόλη, βενζόλη), -όνη (ακετόνη, κορτιζόνη), -έτο (βαγονέτο, κλαρινέτο). По отношение на

български имаме предвид отстраняването на много редки и остарели суфикси, напр. -уга (мечуга, дирюга), -уша (сивуша, ваклуша) и пр. Към българските суфикси в резултат на работата по таблиците бяха добавени няколко суфикса.

Структурата на таблиците е следната:

Суфиксите са подредени първо по език, като се започва от новогръцките и следват българските суфикси. След това първоначално разделение суфиксите са обособени според граматичния род на съществителните, които образуват. Когато се използва един и същи суфикс за образуване на съществителни от мъжки и от женски род, суфиксът за женски род е поместен след този за мъжки род.

Всяка таблица се състои от пет колони.

В най-лявата е поместен съответният деривационен суфикс.

Втората колона обозначава най-често използваните с даден деривационен суфикс пълнозначни основи с оглед на лексикалния клас, от който са изолирани: С = съществително, П = прилагателно, Г = глагол, Д = друго (числително и пр.).

Третата колона посочва най-общо семантиката на дадения деривационен суфикс. Семантиката, която посочваме, е възможно най-обобщена и се отнася до най-характерните случаи. На някои места при българските суфикси не е възможно да се установи лексикалният клас на произвеждащата основа, например в чуждици, където информацията за лексикалния клас на основата не е релевантна за български, и тогава съответното поле е оставено празно. Обикновено таблицата за суфиксите за всеки един род във всеки един език е организирана по азбучен ред именно с оглед семантиката на суфикса, затова и общата подредба на суфиксите от даден род в лявата колона не следва азбучния ред.

Четвъртата колона включва примери с дадения деривационен суфикс. Примерите са подбрани целенасочено, тъй като целта им е да се свързват с преводните еквиваленти на езика-цел, където именно се проследява релацията между деривационните модели. Стремежът е бил за всеки суфикс на езика-източник от езика-цел да се подберат преводни еквиваленти с възможно най-голям брой реализирани суфикси, напр. -**тораџ**: император, ресторантьор, магазинер.

Петата колона включва специално подбрани преводни еквиваленти на езика-цел на производните съществителни от езика-източник в четвърта колона. Навсякъде, където е приложимо, се маркира с линк деривационният суфикс и с комбинация от клавиш CTRL и кликане ползвателят може да проследи характеристиките на суфикса от езика-цел. По този начин се установяват и взаимосвързаните модели в рамките на обща или сходна семантика на съответните новогръцки и български суфикси. Маркирането не е приложимо там, където преводният еквивалент

е непроизводна дума, съдържа формант, релевантен за друг език, напр. μαεστρία, < итал. maestria, φασαρία, < итал. fessaria и пр.

Таблицы на деривационните суфиги за образуване на прилагателни

Таблицата на българските деривационни суфиги съдържа 40 деривационни суфиги.

В най-лявата е поместен съответният деривационен суфиг. Втората колона обозначава най-често използваните с даден деривационен суфиг пълнозначни основи с оглед на лексикалния клас, от който са изолирани (С = съществително, П = прилагателно, Г = глагол, Д = друго (числително и пр.). Третата колона посочва най-общо семантиката на дадения деривационен суфиг. Четвъртата колона включва примери с дадения деривационен суфиг. Примерите са подбрани целенасочено, тъй като целта им е да се свързват с преводните еквиваленти на езика-цел, където именно се проследява релацията между деривационните модели. Петата колона включва специално подбрани преводни еквиваленти на езика-цел на производните съществителни от езика-източник в четвърта колона. Навсякъде, където е приложимо, се маркира с линк деривационният суфиг и с комбинация от клавиш CTRL и кликане ползвателят може да проследи характеристиките на суфига от езика-цел.

Таблицата на гръцките деривационни суфиги съдържа 50 деривационни суфиги.

В таблиците не прави разлика между суфиги от старогръцки и средногръцки и суфиги от новогръцки, защото в повечето случаи и от новогръцка гледна точка словообразуването е прозрачно, а често суфигите са продуктивни и в новогръцки.

В таблиците в преводните еквиваленти не са маркирани деривационни суфиги за образуване на причастия, както и суфиги от старогръцки и средногръцки, които не са продуктивни в новогръцки и които в новогръцки са засвидетелствани в ограничен брой деривати, напр. αμαρτωλός, γαμήλιος, τολμηρός, λαμπρός.

За съставянето на таблиците с новогръцките деривационни суфиги и по-важните суфигиоиди за образуване на глаголи е използвана следната научна литература:

1. Граматика на съвременния български книжовен език. Том 2. Морфология. 1983.
2. Κίτσα, Β. Λεξικό βοήθημα για την υποστήριξη των διδασκόντων την Ελληνική ως δεύτερη/ξένη γλώσσα. Β' μέρος. Παραγωγή, σύνθεση, δανεισμός. Θεσσαλονίκη, 2006, 21.11.2016, <<http://www.greek-language.gr/greekLang/files/document/word2text/lexil.pdf>>).

Таблицы на деривационните суфикси за образуване на глаголи

Общият брой на новогръцките суфикси е 8, като отделно са изследвани и 9 суфиксоида. Изследваните български суфикси са 28.

В релационните таблици на деривационните суфикси за образуване на глаголи в български са включени основно суфикси, с които се образуват глаголи от основи на съществителни, прилагателни, глаголи, междуметия и пр. Не са включени суфиксите за имперфективация¹.

Структурата на таблиците е следната:

Таблиците със суфиксите имат следната структура:

В най-лявата е поместен съответният деривационен суфикс. Втората колона обозначава най-често използваните с даден деривационен суфикс пълнозначни основи с оглед на лексикалния клас, от който са изолирани (С = съществително, П = прилагателно, Г = глагол, Д = друго (числително и пр.)). Третата колона посочва най-общо семантиката на дадения деривационен суфикс. Семантиката се определя според класификацията на Плаг (2000), вж. по-долу. Четвъртата колона включва примери с дадения деривационен суфикс. Примерите са подбрани целенасочено, тъй като целта им е да се свързват с преводните еквиваленти на езика-цел, където именно се проследява релацията между деривационните модели.

Петата колона включва специално подбрани преводни еквиваленти на езика-цел на производните глаголи от езика-източник в четвърта колона. Навсякъде, където е приложимо, се маркира с линк деривационният суфикс и с комбинация от клавиш CTRL и кликане ползвателят може да проследи характеристиките на суфикса от езика-цел.

Таблицата на по-важните суфиксоиди има по-опростен вид:

В най-лявата колона е поместен суфиксоидът, в следващата е описана най-общата семантика, която се носи от съответната лексикална основа. Третата колона съдържа примери на новогръцки глаголи с дадения суфикс, а четвъртата колона съдържа преводни еквиваленти на български. Там, където е приложимо, се маркира с линк деривационният суфикс и с комбинация от клавиш CTRL и кликане ползвателят може да проследи характеристиките на суфикса от езика-цел. Таблицата анализира по-продуктивните суфиксоиди в новогръцки и няма претенция за изчерпателност.

¹ Имперфективация се нарича образуването на глаголи от несвършен вид от глаголи от свършен вид. С помощта на суфикси за имперфективация (-а, -я [-'а], -ва-, -ава-, -ява- [-'ава-] и -ува, -юва [-'ува-]). Този процес се смята за граматически, т.е. формообразуващ, а не за словообразуващ. В редки случаи, когато даден глагол е видово дефективен, т.е. има само несвършен вид, тогава имперфективирацията суфикс функционира и като деривационен. Чисто деривационна функция има включеният в таблицата деривационен суфикс -ств(ам), -ствув(ам), с който се образуват глаголи от свършен вид.

За съставянето на таблиците с новогръцките деривационни суфикси и по-важните суфиксоиди за образуване на глаголи е използвана следната научна литература:

1. Angeliki, Efthymiou. The semantics of verb-forming suffixes in Modern Greek. // Selected papers on theoretical and applied linguistics, 2011, 19, 175–184. (<<http://ejournals.lib.auth.gr/thal/article/view/5495>>, 21.09.2018).
2. Plag, Ingo. Morphological productivity: structural constraints in English derivation. Berlin: Mouton de Gruyter, 1999.
3. Plag, Ingo. On the mechanisms of morphological rivalry: A new look at competing verb-deriving affixes in English. // In Reitz Bernhard & Sigrid Rieuwerts (eds.). Anglistentag 1999 Mainz. Trier: Wissenschaftlicher Verlag Trier. 63–76.
4. Πετροπούλου, Ευανθία. Σύνθεση με δεσμευμένο θέμα στην Αγγλική και τη νέα Ελληνική: θεωρητική ανάλυση και υπολογιστική επεξεργασία. Διδακτορική διατριβή. Πάτρα, 2011. (<http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/5122/1/PhDThesis_Petropoulou.pdf>, 25.09.2018).
5. Вунчев, Борис. Етимологични и словообразователни особености на акционалните активни интранзитиви в новогръцкия език. // Studia Classica Sardicensia (20 години специалност „Новогръцка филология” в Софийския университет „Св. Климент Охридски”), 2014, 6, 135–146.
6. Вунчев, Борис. Новогръцки словообразователни модели със суфиксоиди от старогръцки глаголи. // Studia Philologica Universitatis Velikotarnovensis (Филологически проучвания на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”). Велико Търново: УИ на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, 2017, 36.1, 77–92.
7. Граматика на съвременния български книжовен език. Том 2. Морфология. 1983.